

2017-227

Archeologienota Mol Voortbeemden

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

21-12-2017

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande bouwaanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Mol Voortbeemden (provincie Antwerpen), gelegen in industriegebied, waarbij de aanvrager een publiekrechtelijke persoon is, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingreep 1000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan deze vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied bestaat uit een noordelijke (3766m²) en een westelijke (177m²) deelzone. Het maakt deel uit van het bedrijventerrein Berkebossen, ten noordoosten van Mol. Het plangebied behoort tot een ingericht bedrijfskavel ingesloten tussen de Voortbeemden in het oosten, een spoorweg in het zuiden, het kanaal Dessel-Kwaadmechelen in het westen en een ander bedrijfskavel in het noorden. De noordelijke deelzone is rechthoekig van vorm en momenteel braakliggend. Zeer recent is op deze deelzone een windturbine geplaatst, in de noordoostelijke hoek zijn enkele elektriciteitscabines aanwezig. Voorafgaand deze werken was er steenslag aanwezig op deze locatie en enkele struiken. In het kader van de werken voor de windturbine zijn de struiken verwijderd en vond er veel werfverkeer plaats op het terrein. Ook werd naast de windturbine een verharding aangebracht in de bodem als fundering voor de kraan die gebruikt werd om de windturbine op te richten. De westelijke deelzone is een smalle rechthoekige strook ten zuiden van de noordelijke deelzone. Er staan enkele struiken/boompjes op deze zone, in het westen bevindt zich een verharde weg.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij de relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is de weergegeven toestand niet meer te vergelijken met het huidige uitzicht. Het kleine gehucht Gompel ligt ten zuidwesten van het plangebied, waarvan het noordelijke deel zich bevindt ter hoogte van de nattere meersen rond de Scheppelijke Nete, het zuidelijk deel lijkt in gebruik als landbouwgrond. Eromheen is heide aanwezig. Het plangebied is onbebouwd, dit blijft zo tot begin 21ste eeuw. Op de 19de-eeuwse kaart van Vandermaelen is te zien dat het plangebied zich net ten zuiden van de vallei van de Scheppelijke Nete bevindt. De projectie op de Ferrariskaart moet dus mogelijk wat verschuiven naar het zuiden. Het kanaal Dessel-Kwaadmechelen is op deze kaart voor het eerst te zien. Op de topografische kaart van 1885 is de spoorlijn ten zuiden van het plangebied te zien. Het plangebied lijkt op deze kaart bebost; ook op de topografische kaart van 1934 lijkt dit het geval, het perceel wordt centraal ook doorsneden door een landweg. Op de luchtfoto's van 1971 en vooral 1979-1990 zijn er duidelijk grootschalige grondwerken aan de gang op het terrein en in de omgeving. Deze hebben te maken met de ontwikkeling en inrichting van het bedrijventerrein. In de jaren 1990-begin jaren 2000 is het perceel begroeid met struiken/lage bomen en loopt er een brede zandweg in lusvorm overheen. In de periode 2005-2007 wordt het bedrijfskavel ingericht en bebouwd. In het noorden blijven enkele struiken aanwezig, en een onverharde weg. De situatie blijft dezelfde tot 2016; recent werden de struiken gerooid in het noorden en werd de windturbine gebouwd. Archeologisch is de omgeving zo goed als ongekend, er vond in de regio nog geen gravend archeologisch onderzoek plaats. Gompel zou een 8ste-eeuwse oorsprong hebben, in de ruime omgeving zijn enkele indicatoren gekend uit de metaaltijden, de middeleeuwen en de nieuwe tijden.

Er kan verondersteld worden dat door de inrichting van het bedrijventerrein het oorspronkelijke landschap is vernield of verdwenen onder ophoging. Het digitale hoogtemodel en de Quartaire bodemkaart lijken te bevestigen dat de vroegere vallei van de Scheppelijke Nete niet meer bewaard in de omgeving van het plangebied. Een boring uitgevoerd in 2003 net ten westen van het plangebied toont daar een ophogingspakket aan van 2m dik. Het is niet 100% zeker dat er ook ter hoogte van het plangebied zo'n ophogingspakket aanwezig is; anderzijds zijn er ook geen redenen om aan te nemen dat dit niet het geval zou zijn, het digitale hoogtemodel toont niet aan dat het plangebied lager is gelegen dan de plek waar de boring is uitgevoerd. Deze gegevens tonen enerzijds aan dat het projectgebied een ongekende archeologische verwachting heeft, maar anderzijds ook dat eventuele archeologische sporen waarschijnlijk bedekt zijn door een ophogingspakket van mogelijk 2m dik. Of deze ophoging eventuele onderliggende archeologische sporen heeft vernield, is niet gekend.

In de noordelijke deelzone wordt een verharding aangelegd, die in het westen aansluit op het jaagpad langs het kanaal en in het oosten op Voortbeemden. De verharding heeft een oppervlakte van 2211m². Ten noorden ervan wordt een infiltratiegracht aangelegd met een oppervlakte van 199m². De uitgravingen voor de verharding zullen een ingreep tussen 50cm en 1m onder het huidige maaiveld met zich meebrengen. De afwateringsgracht zal tot ca. 1,30m onder maaiveld worden uitgegraven. In de westelijke deelzone worden de boompjes en de verharding geroid/opgebroken, er wordt een pompput aangelegd en een leiding voorzien tussen deze put en het kanaal.

Wegens het gebrek aan onderzoek in de regio heeft het projectgebied een ongekende archeologische verwachting. Bij de inrichting van het bedrijventerrein vond er op deze locatie echter een ophoging van 2m plaats, waardoor het oorspronkelijke landschap werd afgedekt en mogelijk vernield. De geplande ingrepen blijven ruim onder deze 2m grens, er is dus geen risico dat er archeologisch erfgoed weggegraven wordt. **Een verder onderzoek is bijgevolg niet nodig. Er dient dus geen programma van maatregelen voor verder archeologisch vooronderzoek opgesteld te worden. Wel wordt gewezen op de wettelijke verplichting om bij aantreffen van archeologisch sporen/vondsten tijdens werken, dit te melden aan Onroerend Erfgoed¹.**

¹ Zie artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 5.1. van het Onroerenderfgoedbesluit.